

Egy nap Picassóval

Pablo Picasso (1881–1973) a huszadik század egyik legnagyobb hatású képzőművésze. Munkái ma is elevenen hatnak, különböző alkotói korszakaiban született művei, rajzai, vázlatai el vannak raktározva vizuális tudatalattinkban. Elég egyetlenegyszer látni a Guernica bármely reprodukcióját, hogy örökre beéjjen emlékezetünkbe. Elég egyetlen pillantás a békegalambra, hogy megértjük, miért is ez lett az áhított béke huszadik századi szimbóluma. Mindezek ellenére Picasso még mindig túlságosan modern sokak számára. (Akárcsak a szintén 1881-ben született Bartók Béla zenéje...) Alkotásaiban sokszor csak a lényegre, a legfontosabbra koncentrálnak. Elrajzolt porték, mindentéle mértani idomok egymásra hányva, furcsa, arányok – mindez hallatlanul modernnek hatott saját korában, és elevenen hat mai elrajzolt, aránytalan, furcsa világunkban is. Picassót láthatóan nem érdekelték a részletek – arra ott volt a fotográfia. Például barátja, Jean Cocteau fotográfiai, amelyek különös története a balatonfüredi Vaszary Galériában elevenedett meg a Találkozás Picassóval című kiállításon 2015. március 7. és augusztus 9. között. A tárlat 2015. augusztus 1-jén tartott záróeseményére kaptam meghívást Balatonfüredre, ahol magam is „találkozhatam” Picassóval.

Már a lépcsőfordulóban egyértelmű volt, hogy jó helyen járok, hiszen Eugène Atget híres fotója állított meg. Embercsoport egy párizsi téren. Mindenki meredten néz egy irányba, a szereplők furcsa, sötét üveget tartanak a szemük elé. A felvétel az 1912. április 17-i napfogyatkozás alkalmával készült. Illik ez a fénykép a Picasso-kiállításához, hiszen Picassóról és barátairól ugyanúgy szó esik majd, mind a napfényről, a napfény beesési szögéről. A párizsi épületek napórakként működnek Picasso egy napjának, vagyis inkább egy délutánjának rekonstruálásakor.

Picasso művészetét, életútját nagyon sokan

kutatták és kutatják ma is. A kutatók egyike volt Billy Klüver (1927–2004), aki a számunkra legerdekesebb módon közelítette meg Picasso egy napját, 1916. augusztus 12-ét – 29 fényképfelvétel alapján. A képek zömére 1978-ban bukkant, miközben a párizsi Montparnasse művészeiről keresett dokumentum jellegű fotókat. A felvételek többsége a párizsi utcákon készült, és az egyik fotó háttérében álló épületek jól látható árnyékvetése adta az ötletet: talán meg lehetne

Párizsiak az 1912. április 17-i napfogyatkozást figyelik Eugène Atget felvételén

határozni a képek készítésének pontos időpontját. Több évig tartó kutatómunka vette kezdetét: Klüver pontosan azonosította a képeken látható épületeket, figyelembe vette azok tájolását, kimérte az árnyékok hosszát, számításokat végzett annak érdekében, hogy meghatározza a pontos napot és lehetőség szerint az időpontot is. Picasso életrajzi adatainak ismeretében 1916 nyara tűnt a legjobb jelöltnek, de csak egy 2–3 hetes intervallumra sikerült kijelölni a felvételek készítésének időszakát, ezen belül is augusztus 12. tűnt a legvalószínűbbnek. Klüver a korabeli meteorológiai feljegyzések is előkereste, ezek szerint augusztus 12-én derült volt az idő Párizsban. Végül Cocteau egyik fennmaradt levele alapján sikerült minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy valóban augusztus

Julie Martin (Billy Klüver özvegye) a balatonfüredi kiállításon, 2015. augusztus 1-jén

Amadeo Modigliani, Pablo Picasso és André Salmon a Café de la Rotonde előtt. A fénykép 3:30 körül készült

12-e a helyes időpont. Klüver azután képről képre megállapította, hol, merre járt Picasso baráti társaságával.

A Vaszary Villa ismertetője így ír a fotók keletkezéséről: „A képek a Café de la Rotonde-ban és környékén, a Carrefour Vavin-en (a ma Picasso nevét viselő téren) néhány héttel azután születtek, hogy Cocteau hazatért a belga frontról és szinte bizonyos, hogy éppen a fotók készítése közben kérte fel Picassót – a képeken szintén feltűnő – Erik Satie-val közösen írt darab, a Gyagilev-féle Orosz Balett által később nagy sikerrel játszott Parade vizuális arculatának a megter-

vezésére, ami később a spanyol művésznek meghozta a végső elismerést. Ebben az értelemben Cocteau fotói mintegy dátumszerűen is határvonalat húznak egy korszak vége és egy újnak a nyitánya között, előkészítve azt az utat, amit később Picasso bejárt, és ami által a világ egyik legismertebb festője lett belőle.” Olyan jelentős művészek szerepelnek a képeken, mint Amadeo Modigliani, Max Jacob, Moise Kislíng, André Salmon, továbbá láthatjuk Pâquerette-et, a modellt, Picasso akkori szerelmét. Ami még különösebbé teszi ezeket a képeket, az a kihalt Párizs. Alig láthatók járókelők az utcákon, amire a délutáni hőség mellett van egy másik magyarázat is: Franciaország ekkor hadban állt, a front néhány tucat kilométernyire húzódott a fővárostól.

2015. augusztus 1-jén Picassóra és kortársaira emlékeztünk a Vaszary Villában Orosz Márton, a kiállítás kurátora szervezésében. Az eseményen Julie Martin, Klüver özvegye is részt vett, és számos érdekes részlettel gazdagította ismereteinket. Gadányi György fotótörténész a korszak amatőr fotós lehetőségeit ismertette, magával hozott egy olyan Kodak gépet is, amelyet Cocteau használt 1916 augusztusában. Bodrog Levente matematikus azokat a számításokat ismertette, amelyekkel Krüger szinte percre pontosan megállapította a képek születési időpontjait, én pedig a csillagászati vonatkozásokról szóltam. Végül Teleki Gergely zongoraművész egy-egy jellemző darabot játszott Satietől, Debussy-től, Bartóktól, sőt Lisztől is.

A kiállítás anyagát és a kutatómunka részleteit Billy Klüver Egy nap Picassóval c. könyvből alaposabban is megismerhetjük (a magyar változat a Kepes Intézet kiadásában jelent meg 2014-ben). A szép kiállítású kötet tipográfija és oldalszámozása is a ferdén beeső napfényre utal.

Habár a nagyszerű balatonfüredi kiállítás már egy éve bezárt, de a művész rajongói még július 31-ig megtekinthetnek egy egészen nagyszabású Picasso-kiállítást Budapesten, a Nemzeti Galériában.

Mizser Attila

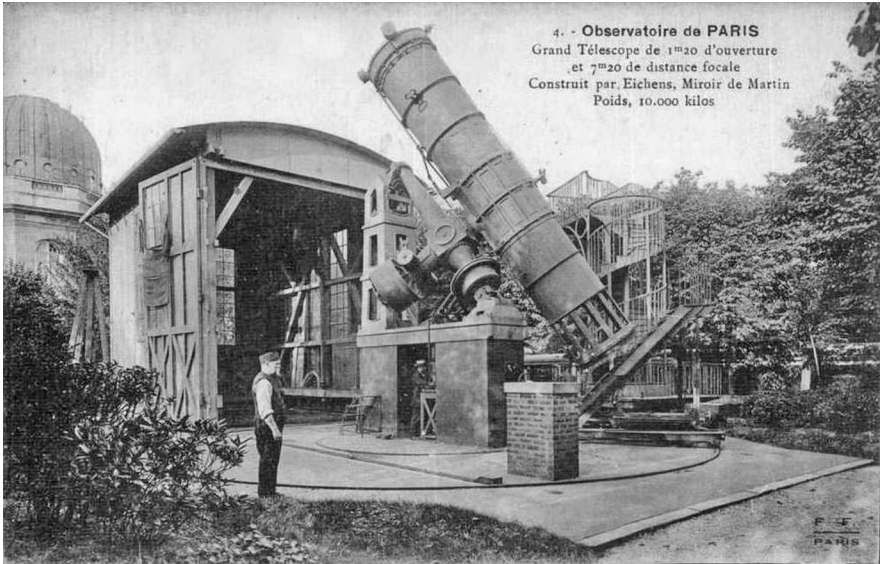
Párizsi anizksz

A képeslapgyűjtők jól tudják, hogy a régi időkben nem csupán a műemlékeket, a nevezetes építményeket örökítették meg postai levelezőlapokon. A várostörténettel foglalkozók számára sokszor hézagpótló szerepe van egy-egy képeslapritkaságnak, amely olyan városrészletet ábrázol, amelyről nemigen maradt fenn más fényképfelvétel. Utcai jeleneteket is gyakorta ábrázoltak (mi több, népszerűsítettek ilyen módon), vagy éppen így állítottak emléket emlékezetes eseményeknek. Az 1912. április 17-i napfogyatkozás párizsi megfigyelőiről például több képeslap is fennmaradt. A járókelők sötétített vagy kormozott üvegeken keresztül szemlélik a jelenséget, vagy éppen egy szökőkút viztükreben figyelik a napsarlót.

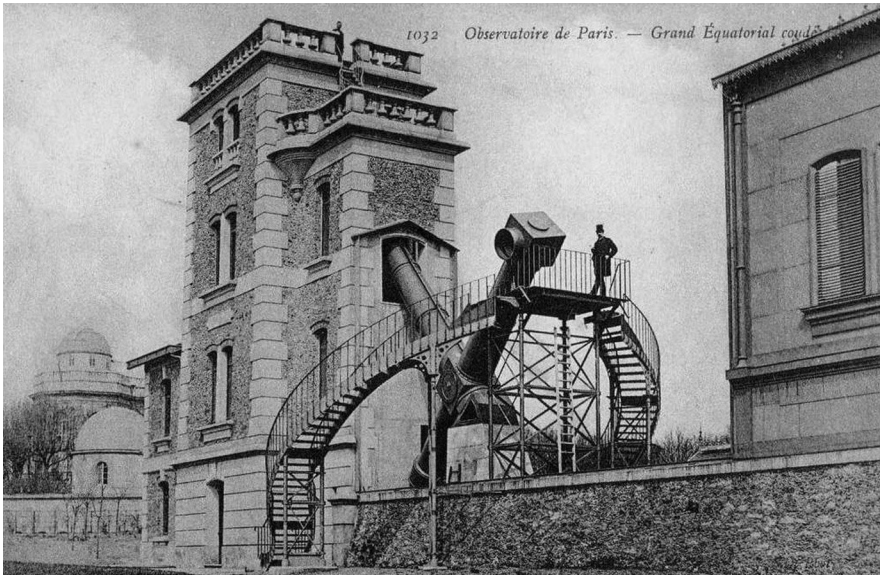
A századforduló, a „Belle Époque” időszakában a nevezetes párizsi csillagvizsgálóiról is számos képeslapot adtak ki. A következő oldalon két igazi párizsi távcsökülönlegeséggel ismerkedhetünk meg.

Mzs

Az 1875-ben épült 120 cm-es párizsi reflektor – képsalpon

A Párizsi Obszervatórium coude-refraktora, amely Löwy Móric (a coude-elrendezés feltalálója) tervei alapján épült meg